

ВИХОВНА ФУНКЦІЯ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ

ВОСПИТАТЕЛЬНАЯ ФУНКЦИЯ БИБЛИОТЕКИ ВУЗА

UPBRINGING FUNCTION OF UNIVERSITY LIBRARY

Грамм О. М., Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Грамм А. М., Криворожский педагогический институт ГВУЗ «Криворожский национальный университет»

Gramm O., Kryvyi Rih Pedagogical Institute of State Higher Education Establishment «Kryvyi Rih National University»

Висвітлено важливість культурно-просвітницької та виховної роботи бібліотек ВНЗ у формуванні особистісних якостей сучасного студента.

Отражена важность культурно-просветительской и воспитательной работы библиотек ВУЗов в формировании личностных качеств современного студента.

Importance of cultural-educational and upbringing activities of university libraries for upbringing of the student youth is highlighted.

Ключові слова: бібліотека ВНЗ, культурно-просвітницька робота, виховна робота бібліотеки, духовність, виховання студентської молоді.

Ключевые слова: библиотека ВУЗа, культурно-просветительская работа, воспитательная работа библиотеки, духовность, воспитание студенческой молодежи.

Keywords: university library, cultural-educational activities, upbringing activities in library, spirituality, upbringing of student youth.

В умовах демократизації суспільства, переходу до ринкових відносин відбуваються зміни в суспільній свідомості, поглядах людей, а тому істотного значення набуває виховання підростаючого покоління. Процесу виховання за всіх часів приділялось багато уваги. І це не випадково. Виховання є одним із факторів формування особистості та соціальне явище.

Згідно з Законом «Про вищу освіту», головною метою освіти та виховання на сучасному етапі є створення умов для розвитку та самореалізації кожної особистості, які передбачають сповідування загальнолюдських цінностей, а також виховання покоління, здатного навчатись упродовж життя. Великого значення для реалізації цієї мети набуває розвиток духовності студентської молоді через виховання активної професійної та громадянської позиції, навчання основним принципам побудови професійної кар'єри й навичкам поведінки в сім'ї, колективі, суспільстві, системі соціальних відносин. В організації виховної роботи ВНЗ керуються Конституцією України, загальною декларацією прав людини, Законом України «Про вищу освіту», Національною

доктриною розвитку освіти України в XXI столітті, Концепцією національного виховання студентської молоді.

Традиційна система навчання, яка відрізняється стійкістю й консерватизмом, не сприяє динамічній розмаїтості навчальної діяльності, негативно впливаючи на стратифікацію віку. Дослідники вказують, що ВНЗ діє як замкнений розподільник знань, що повертає норму розвитку до режиму виживання (М.А. Балабан, О.М. Леонтєва). Духовний же розвиток студента відбувається під внутрішнім контролем особистих потреб, формування яких відсутнє в традиційній системі освіти.

Духовне та моральне виховання студента — це складна інтегральна система формування його особистісних якостей, які характеризують ступінь розвитку й саморозвитку моральних цінностей, переконань, мотивів, знань, умінь, почуттів і здібностей, що їх студент виявляє в різних ситуаціях морального вибору та моральної діяльності в порівнянні з тими високогуманними цінностями, принципами, правилами, які в сучасному соціокультурному середовищі заведено вважати нормативними або ідеальними. Таким вихованням забезпечується засвоєння студентами моральної культури суспільства, норм поведінки, міжлюдських стосунків, сприйняття їх як правил, що регулюють власну життєдіяльність, усвідомлення критеріїв добра і зла. У результаті морального виховання досягається єдність етичних знань, моральних почуттів та переконань і потреб у високоморальних вчинках. Важливим показником міри моральності особистості є ступінь зрілості її основних моральних рис, таких як совість, честь, гідність, доброта, відповідальність, сором, дисциплінованість, принциповість. Висока моральність — це завжди єдність слова й діла, чесність і порядність, сумлінне виконання людиною синівських, професійних, громадянських обов'язків, вірне служіння Україні. Втілюється моральність у конкретних вчинках, діях індивіда незалежно від сфери їх вияву.

У моральному вихованні поєднуються принципи й норми загальнолюдської моралі та національних моральних цінностей. Моральне виховання пов'язане з правовим вихованням. Поєднуючись, вони забезпечують формування культури людської поведінки.

Студент є носієм певної моралі й виховується як під час навчально-виховного процесу, так і середовищем особистого буття. У зв'язку з цим важливу роль відіграють соціогуманітарні навчальні дисципліни, бесіди на моральну тематику, зустрічі з видатними особистостями, читання художньої літератури, неухильне додержання правил внутрішнього розпорядку ВНЗ. Значний потенціал морального впливу на студентів має первинна профспілкова організація студентів, бібліотека, клуби за інтересами.

Отже, у процесі організації життєдіяльності студентів у культурно-освітньо-виховному просторі сучасного вищого навчального закладу складається система цілей, які орієнтують педагогічний персонал на розвиток виховання студента передусім як громадянина, як фахівця, як високоморальної, інтелігентної, творчої, конкурентоспроможної особистості, як культурної людини.

Бібліотека ВНЗ є невід'ємною частиною освітнього середовища і, відповідно, елементом системи освіти. Головною метою культурного й духовного виховання молоді у ВНЗ є підготовка гармонійно розвиненої, суспільно активної особистості, професійно-грамотного, творчого фахівця, що поєднує в собі високу духовність, моральну чистоту, професійну компетентність. Бібліотека як структурний підрозділ ВНЗ сприяє вихованню морально досконалої особистості, пропагує через книгу зміст загальнолюдських цінностей, історичної, наукової та культурної спадщини, ідеї національного державотворення за допомогою всіх бібліотечно-бібліографічних засобів. В організації виховної роботи бібліотека керується Концепцією національного виховання студентської молоді, яка визначає, що «головною метою національного виховання студентської молоді є формування свідомого громадянина – патріота Української держави, активного провідника національної ідеї, представника української національної еліти через набуття молодим поколінням національної свідомості, активної громадянської позиції, високих моральних якостей та духовних запитів».

Морально-духовна вихованість молоді особистості нині є пріоритетною метою освітньої системи. Підготовка майбутніх фахівців у вищій школі є складним, комплексним процесом. У ньому, як відомо, поруч із випусковими кафедрами, провідну роль відіграє бібліотека. Адже саме цей структурний підрозділ виступає локальним інформаційним та виховним центром.

Відділи культурно-просвітницької та виховної роботи забезпечують пропаганду й популяризацію книжкового фонду та найкращих надбань суспільства в галузі науки, культури, мистецтва, літератури.

Про сучасну студентську молодь хотілося б із деяким смутком зауважити, що вона у зв'язку з експансією інформаційних технологій, Інтернету менше любить і цінує книгу. А книга – це не лише паперовий носій інформації, це, впродовж багатьох століть, символ знання, культури. Цю недостатню любов до книги мусимо долати.

На початку нового століття світ стрімко змінюється. Студентська молодь обов'язково має відношення до цих змін і як їх учасник. Її гуманітарне виховання не менш значуще за професійне навчання. Їх поєднання – найважливіше завдання.

Змінюється характер сучасного виховання: воно орієнтується на особистість і розвиток творчої індивідуальності. Необхідно впроваджувати нові форми, методи, засоби виховної роботи. Успіх виховної діяльності визначається не тільки ступенем володіння бібліотекарем теорією та професійними знаннями, але і його стилем діяльності, вмінням володіти аудиторією, вмінням зацікавити слухача, переконати у важливості поданого матеріалу

У бібліотеці повинна бути така атмосфера, в якій кожен одержував би задоволення від творчості, від спілкування одне з одним. Сьогодні вимагає від бібліотек якісно нового підходу до своєї діяльності. Але незмінним повинен залишатись творчий підхід бібліотекаря до своєї справи, прагнення до самовдосконалення, поповнення свого інформаційного багажу – адже, щоб впливати на духовний розвиток молоді, потрібно самому бути розвиненою особистістю. Специфіка виховної роботи – це забезпечення здорового морально-психологічного клімату, теплих взаємин у системі «бібліотекар – студент», відчуття психологічного комфорту. У процесі виховної роботи значне місце належить спілкуванню бібліотекаря та студентів: спілкуванню, яке засноване на принципах партнерства, взаєморозуміння та взаємоповаги.

Виховний аспект діяльності бібліотек полягає у формуванні такої особистої позиції студента, яка характеризується культурою цінностей, орієнтацією на збагачення духовного світу людини, формування позитивних установок, усунення шкідливих звичок, які виступають основою асоціальної поведінки, необхідністю формування духовних потреб особистості.

Одне з головних призначень бібліотек ВНЗ – через книгу сприяти комплексному вирішенню завдань гармонійного розвитку молоді, бути осередком духовного спілкування, творчої та інтелектуальної діяльності й дозвілля студентів.

Культурно-виховні заходи та популяризація головних загальнолюдських цінностей, історичної, наукової та культурної спадщини шляхом реклами книги є метою культурно-просвітницької та виховної роботи бібліотеки ВНЗ. Бібліотека ВНЗ повинна орієнтуватись на основну групу користувачів, з якими вона працює. І хоча пріоритетним напрямком культурно-просвітницької діяльності бібліотек вважається пропаганда історико-культурного надбання українського народу, тематика виставок, їх послідовність та підбір літератури визначаються навчальною програмою, знаменними календарними датами тощо.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, поява нових технологічних прийомів надає можливість передавати зміст інформації за допомогою різних способів, доступних для сприйняття різними засобами інформаційно-комунікативних технологій та шляхом інтерактивної взаємодії з аудиторією. Використання мультимедійних ресурсів значною мірою покращило культурно-просвітницьку роботу. Перегляд фільмів, приурочених до свят, знаменних дат, присвячених життю та творчості видатних людей; презентації; використання звукових фонограм, художніх репродукцій, фотографій дозволяє урізноманітнити виховні заходи, зробити їх більш насиченими, цікавими та пізнавальними.

Виховна робота бібліотеки базується на кращих традиціях національного виховання. Національне виховання – це виховання молоді на культурно-історичному досвіді нашого народу, його традиціях, звичаях й обрядах, багатомісячній мудрості, духовності. Виховання, створене самим народом і засноване на народних звичаях, має таку виховну силу, якої немає в найкращих системах, що ґрунтуються на абстрактних ідеях чи запозичені в іншого народу. Треба зауважити, що останнім часом намітилась стійка тенденція зростання інтересу молоді до культури, історії, обрядовості, символіки українського народу. Виховна робота повинна бути диференційованою, пристосованою до місцевих умов, історично-культурних надбань і традицій регіону.

Виховання молоді – це творча справа, яку не можна підганяти під шаблон. «Виховання, - стверджував А. Макаренко, - це процес соціальний у найширшому розумінні цього слова. Виховує все: люди, речі, явища, та перш за все й понад усе – люди». Змінюється характер сучасного виховання: він орієнтується на особистість і розвиток творчої індивідуальності. Необхідне впровадження нових форм, методів, засобів виховної роботи.

Успіх виховної діяльності визначається не тільки ступенем володіння бібліотекарем теорією та професійними знаннями, але і його стилем діяльності, вмінням володіти аудиторією, вмінням зацікавити слухача, переконати у важливості поданого матеріалу. У бібліотеці повинна бути така атмосфера, в якій кожен одержував би задоволення від творчості, від спілкування один з одним.

Сьогодні важливість роботи з молоддю очевидна. Необхідність підсилення виховної роботи у ВНЗ, пошук її нових форм значною мірою пов'язані з кризою духовності. Все це закономірний процес, що став результатом трансформації суспільного ладу, але він зумовлює невпевненість молодих людей у майбутньому й призводить до таких негативних явищ, як поширення алкоголізму, наркоманії тощо.

Отже, виховна діяльність має свою мету, принципи, зміст, форми та методи й завжди була та є пріоритетною в системі соціалізації особистості, підготовки до життя й праці в суспільстві, вихованні потенціалу студентської молоді. Суттєва роль у реалізації змісту виховної роботи у ВНЗ України належить бібліотеці — важливій ланці в системі виховної роботи зі студентською молоддю. Саме творчий підхід працівників до всіх без винятку форм і методів роботи в бібліотеці ВНЗ сприяє формуванню духовно-моральних цінностей. Ефективності реалізації духовного виховання студентської молоді сприятиме організація проведення науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, а також впровадження нових підходів, форм, методів культурно-просвітницької діяльності в бібліотеці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балагура О. Змістовні та технологічні особливості виховання духовної культури студентів вищих навчальних закладів / Олена Балагура // Освіта і управління. – 2011. – № 2-3. – С. 180-182.
2. Оболенська Т. Нова парадигма виховної роботи в університеті / Тетяна Оболенська // Вища школа. – 2011. – № 12. – С. 66-73.